

Vandringsleder vid

*Kojtasjön
och
Mellansjön*

Kartor och historik sammanställda av
Bo Rydström och Erik Jonsson

Sjöarnas historia

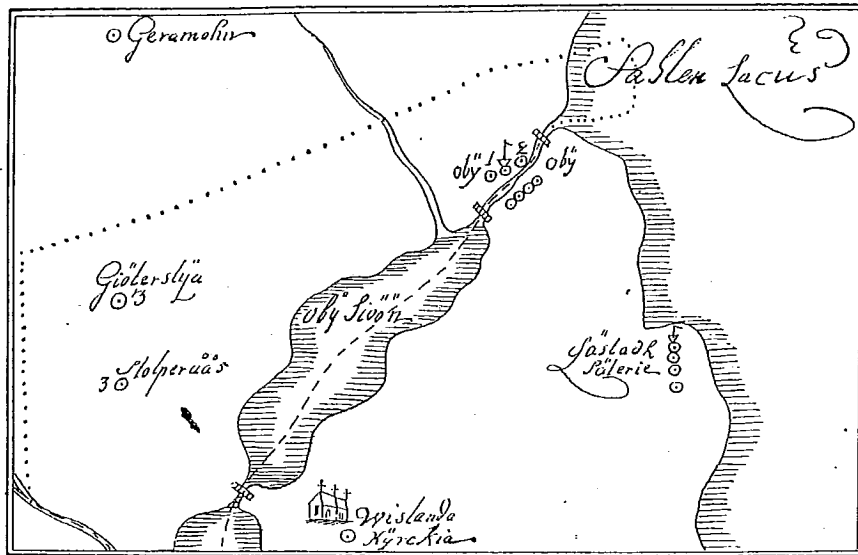

FIG. 2. DETALJ UR HANS PERSSON RUUTHS KARTA 1675 ÖVER OBY M. M.

Kartbild hämtad ur NAH:s årsbok 1929 ur en artikel om Oby av P.G. Vejde. Kartan visar den ganska stora Obsjön före sjöarnas tappning på 1830-talet. Vid tappningen blev det tydligen en naturlig delning i två mindre sjöar och nuvarande Mellansjön utgör den södra delen av Obsjön. Norra delen, som kallats Kvarnsjön, är numera helt torrlagd.

För cirka åttatusen år sedan smälte inlandsisen. Då bildades på vissa ställen stora issjöar. En sådan var den så kallade Värendeforsjön, som troligen sträckte sig över en stor del av östra Vislanda socken. Sannolikt har hela Vislanda samhälle en gång varit sjöbotten.

Så startade landhöjningen och vattnet sjönk undan. De sjöar vi känner idag började ta form. Till en början fick vi Kojtasjön och den stora Obsjön. Tillsammans sträckte sig dessa båda sjöar från Skörda i söder till Oby i norr. Av den gamla strandlinjen att döma låg då vattennivån cirka två meter över dagens lågvattennivå.

I mitten av 1830-talet tappades sjöarna för att man skulle få slåtter och bete på de grunda stränderna. Vid tappningen blev Obsjön delad i två mindre sjöar och den norra delen kom att kallas Kvarnsjön. Troligen fanns redan då en kvarn vid dess utlopp. Helt naturligt kom vattnet mellan Kvarnsjön och Kojtasjön att kallas för Mellansjön.

Efterhand dämades sjöarna upp något för att man skulle få tillräckligt med vatten för kvarndriften. För att moderna kring sjöarna ändå skulle kunna brukas till slåtter och bete reglerades vattenståndet. Sommarvattenstånd skulle hållas mellan den 15 maj och den 15 september och vinternivå under resten av året. Den tidens sommarnivå var dock minst en halv meter över den lågvattennivå vi ser idag.

I slutet av 1950-talet ville Södra Skogsägarna, som då ägde Obyskogen, torrlägga Kvarnsjön för att plantera skog på området. Södra fick genom vattendom tillstånd att riva kvarnfallet vid Lissbro, alltså vid Kvarnsjöns utlopp i sjön Salen. Enligt uppgift skulle torrläggningen inte påverka Mellansjöns sommarvattenstånd. Men när kanalen genom Kvarnsjön grävts, fortsatte man en bit in i Mellansjön och den tidigare så vackra sjön påverkades mycket negativt.

1980 rensades ån mellan den gamla bron vid Prästahålan och den nyare bron på vägen mellan Vislanda och Växjö. Rensningen gjordes efter en tids debatt om översvämning och eventuell förgiftning av Skördamaden. Åfåran fördjupades och Kojtasjöns vattennivå sänktes till den lägsta någonsin.

Det som finns kvar är alltså rester av en gång betydande sjöar. Eftersom de ändå är en viktig del i ett naturskönt och uppskattat friluftsområde är de väl värda att bevara från ytterligare ingrepp. En måttlig höjning av lågvattennivån skulle vara mycket positiv.

Grönvita spåret

Grönvit markering

Längd 7,3 km

Än en gång startar du vid elljusspåret ovan OK Virdarnas klubbstuga. Du börjar med att följa elljusspåret söderut och kommer förbi Vislandas vattenverk (1).

Snart kommer du in på en kraftledningsgata som du följer tills du kommer ut på den södra kyrkvägen (2), (se texten om Kojtasjörundan). Leden fortsätter över den gamla stenvalvsbron (3) (se Kojtasjörundan) och kommer snart fram till Gamla Prästgården.

Du fortsätter på en skogsväg åt nordost och kommer fram till en öppen plats med betesvallar. Här låg fram till början av 1950-talet ett torp som hette Gransboda (4).

Din vandring för dig åter in i skogen innan du kommer fram till Skeppssättningarna (5) – av många ansett som ett av de finaste järnåldersgravfält vi har i det här länet.

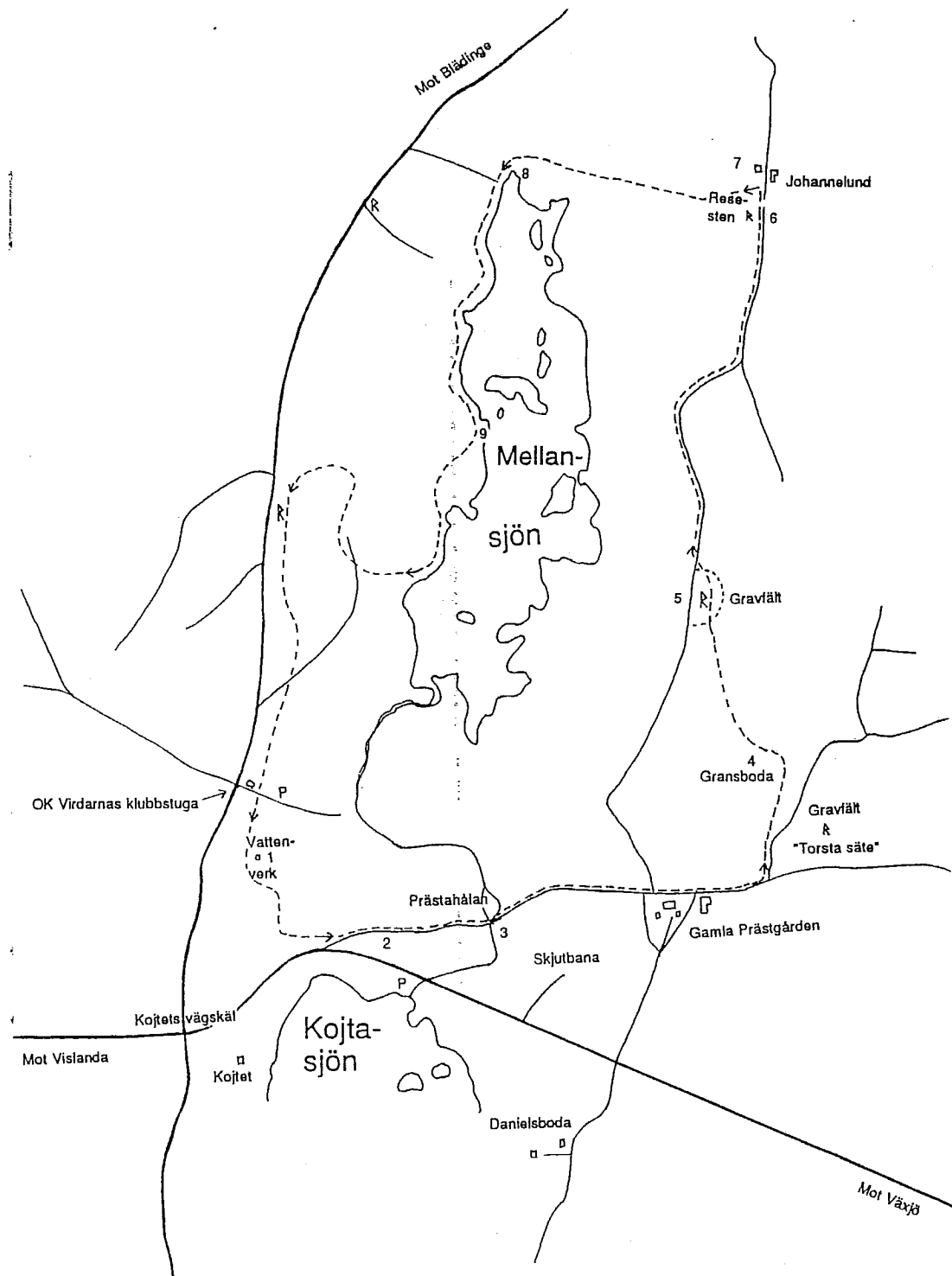
Leden följer därefter den gamla vägen mot Oby. Efter en bra bit kommer du till den så kallade Resestenen (6) som redan på 1600-talskartor finns utsatt som gränsmärke mellan Oby och Lästad. Ingen vet om det är naturens nyck som ställt stenen upprätt eller om den är rest av människor. Omedelbart söder om Resestenen har funnits en torpstuga. Torpet hette Kolboda och löd under Lästad.

Alldeles strax kommer du till ett torp som står kvar. Det heter Johannelund (7) och tillhörde en gång Oby. Vid Johannelund svänger du av åt vänster och stigen du kommer in på för dig till Mellansjöns norra ände (8). Här kan du studera de stensatta kanalsidorna och roa dig med att leta efter de järndubbar som finns kvar från de gamla dammluckornas fästen (se texten om Mellansjörundan).

Söderut går leden utmed sjön och förbi den välkända grillplatsen (9) (se Mellansjörundan).

Snart kommer du tillbaka till elljusspåret som du följer tillbaka till utgångspunkten.

Den här leden märktes ut 1985 då flera skidåkare önskade en lite längre runda vid Mellansjön.

Mellansjörundan

Rödrit markering

Längd 6,5 km

Från starten vid OK Virdarnas klubbstuga kommer du snart ner till ån mellan Kojtasjön och Mellansjön. Här står en minnessten (1) över en man från Kojtet som drunknade här 1854.

Vandringsleden fortsätter utmed strandkanten och snart har du till vänster en kulle som huggits ut och blivit känd som *utsikten* (2). Gör gärna en avstickare uppåt och beundra vyn!

När du fortsätter utmed sjön och ibland tittar åt vänster kan du på en del ställen se den gamla strandlinjen. Vid mitten av sjön ligger en grillplats (3) som anlades i början av 1960-talet av intresserade fågelskådare.

Leden följer sedan en skogsväg till sjöns norra ände och utlopp (4). De stensatta kanalsidorna talar om för oss att här en gång funnits rejäla dammluckor. De byggdes på 1890-talet av godsägare Mac Key på Oby. På den här tiden fanns Kvarnsjön (se sjöarnas historia) norr om Mellansjön och Mac Key – som var bror till författarinnan Ellen Key – drev en kvarn vid Kvarnsjöns utlopp. Samtidigt ville han sommartid använda maderna vid sjön till slåtter och bete. Därför hade han behov av att kunna reglera vattnet som kom söderifrån. Dammluckorna slutade förmodligen att vara i funktion på 1920-talet och de sista resterna försvann på 1950-talet. Den som tittar noga på de stensatta kanalsidorna kan dock än idag se några järndubbar som finns kvar från dammluckornas fästen.

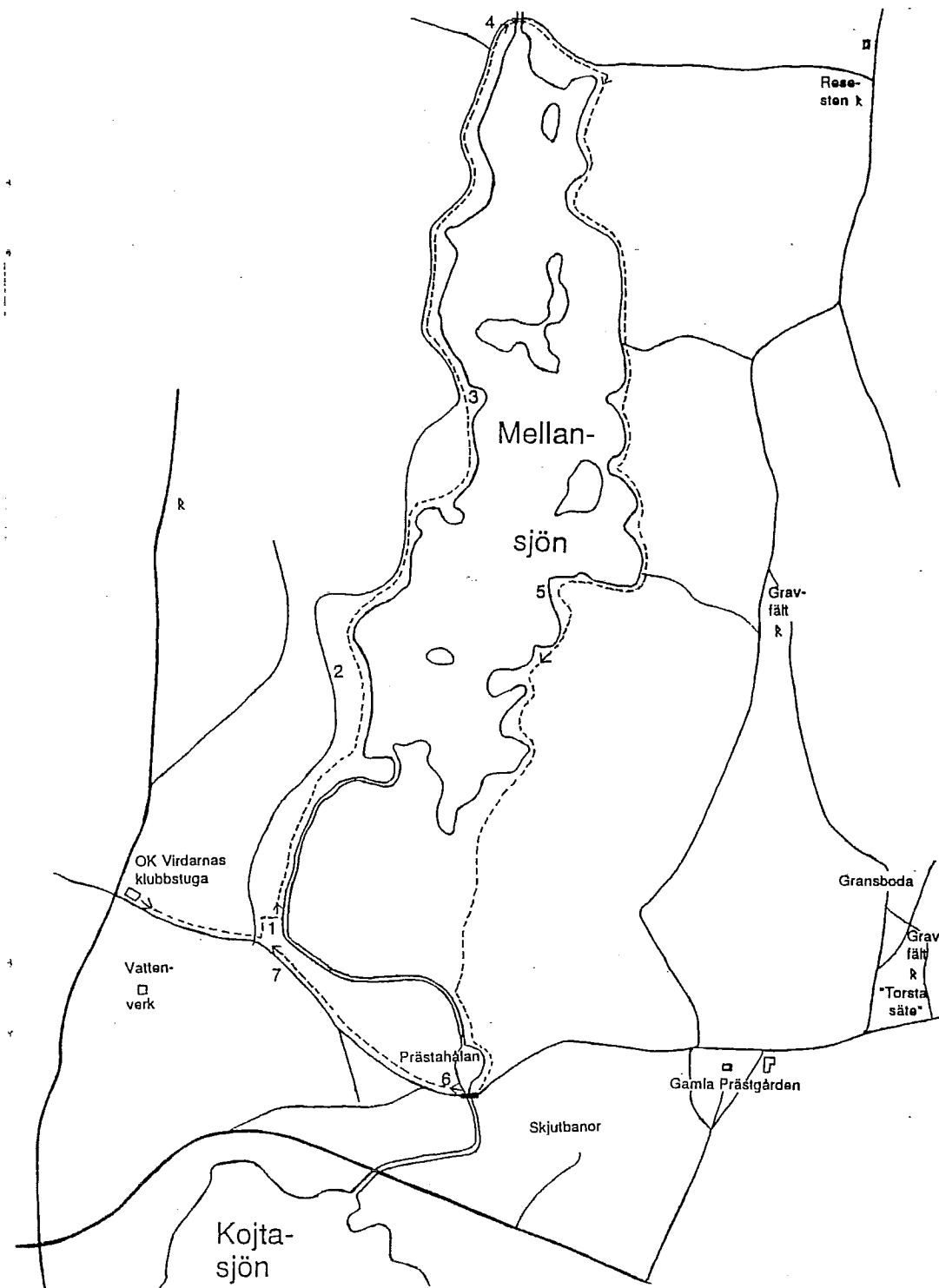
Promenaden går vidare och du viker av till höger och följer en stig som tagits fram under senare tid och som följer sjöns östra strand.

När du närmar dig sjöns sydöstra del passerar du några gamla badplatser (5) som utnyttjades flitigt av Vislandaborna – ända tills provisialläkaren Rosenqvist avrådde från bad i sjön. Orsaken var förstås att allt avlopp från Vislanda samhälle gick orenat ut i sjön. Så var det tills reningsverket byggdes 1967.

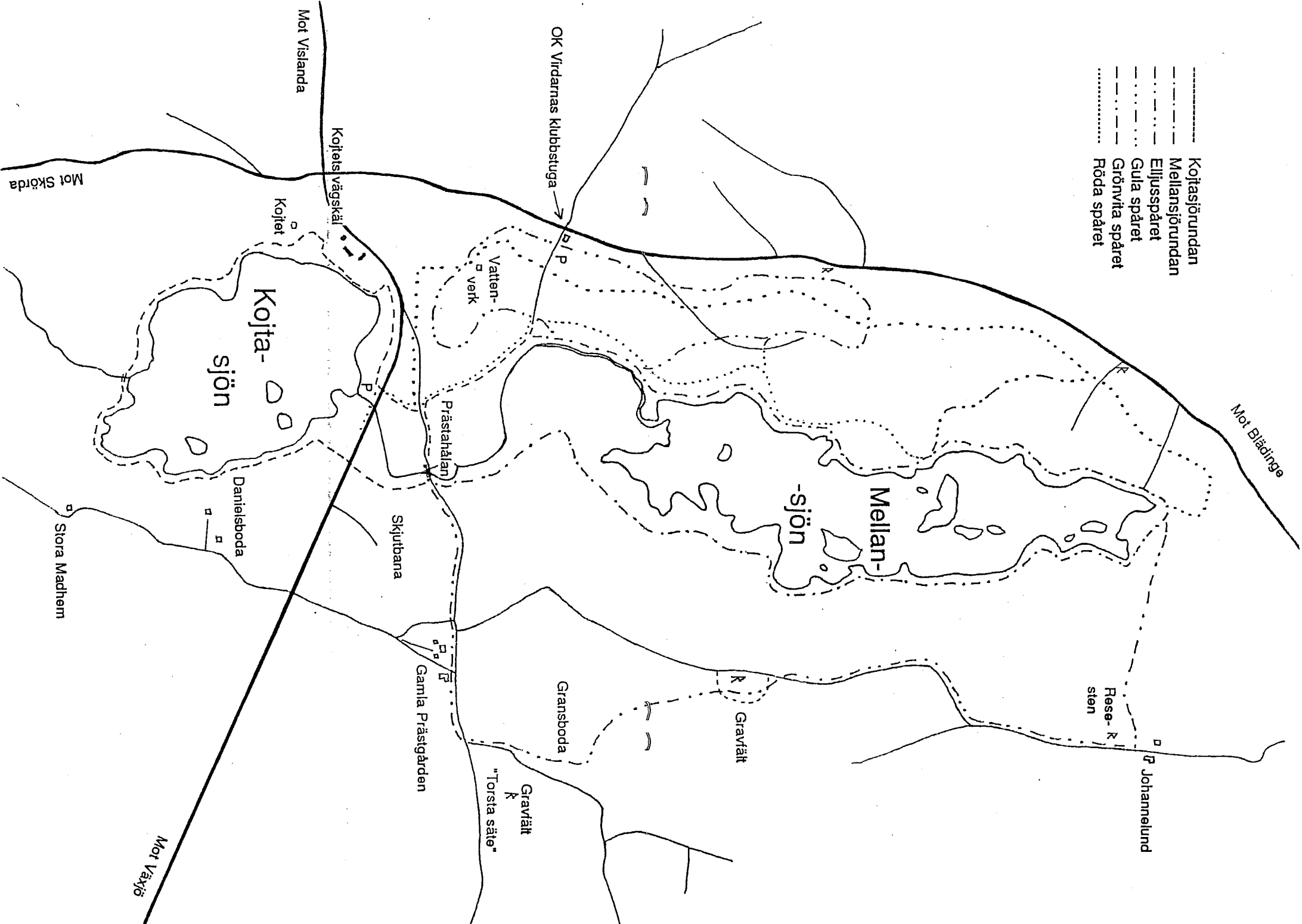
Över gammal sjöbotten går sedan leden vidare till Prästahålan (6) som länge varit en omtyckt fiskeplats. Här går du över den gamla stenvalvsbron (se texten om Kojtasjörundan).

Leden följer därefter den gamla kyrkvägen (7) (se Kojtasjörundan) västerut, tillbaka till utgångspunkten.

ANM: Efterhand kommer skyltar att sättas upp för att markera ytterligare intressanta saker utmed Mellansjön.

- Koftasjörundan
- Mellansjörundan
- Elijusspåret
- Gula spåret
- Grönvita spåret
- Röda spåret

Mot Vislanda

Koftets vägskäl

OK Virdarnas klubbstuga

Mot Skörda

Kofta

Kofta-sjön

Vatten-
verk

Prästahålan

Skjutbana

Danielssboda

Stora Madhem

Mot Blådinge

Mellan-sjön

Röse-
sten

Johannelund

Gravfält

Gransboda

Gravfält
"Torsåsäte"

Gamla Prästgården

Mot Växyö

Elljusspåret

Längd 2,7 km

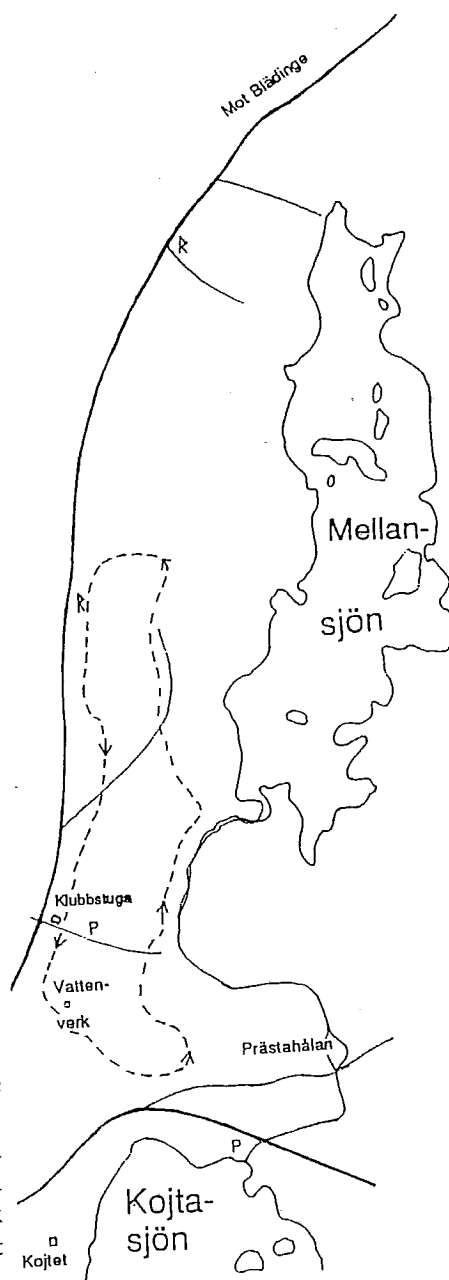
Starten sker strax ovanför OK Virdarnas klubbstuga. Spåret tar cirka 45 minuter att gå och cirka 20 minuter att springa för en duk-tig löpare.

Elljusspåret anlades på 1960-talet av några Vislandamotionärer som arbetade helt ideellt. På den tiden var det ett av de mest krävande spåren i länet eftersom det hela tiden gick upp och ner över grusåsarna.

Under 1980-talet fick spåret en delvis ny sträckning och ny belysning. Därmed blev det mycket attraktivt för såväl motionslöpning som för söndagspromenader.

Elljusspåret går i en terräng som mycket tydligt påminner oss om hur inlandsisen drog sig tillbaka för sådär åttatusen år sedan. De långsträckta grusåsarna är av länsstyrelsen klassade som skyddsvärt naturområde av högsta prioritet. Från dessa åsar kommer idag, som bekant, Vislandas dricksvatten – ett vatten som är så bra att även Växjöborna sneglat längtansfullt efter det. Efter den värsta debatten om det dåliga vattnet i Växjö lades mycket förberedelse ned på ett projekt som gick ut på att pumpa vatten från Vislandas grusåsar till Växjö. I och med Växjö kommuns försämrade ekonomi har det dock blivit – åtminstone tillfälligt – tyst kring de här planerna.

Bland grusåsarna kan man också hitta så kallade dödisgropar – det vill säga gropar i marken som bildats genom att tunga isblock legat kvar och tryckt på innan de smält färdigt.

Gula spåret

Gul markering Längd ca 4 km

(Spåret blir helt klart först under våren och sommaren 1993.)

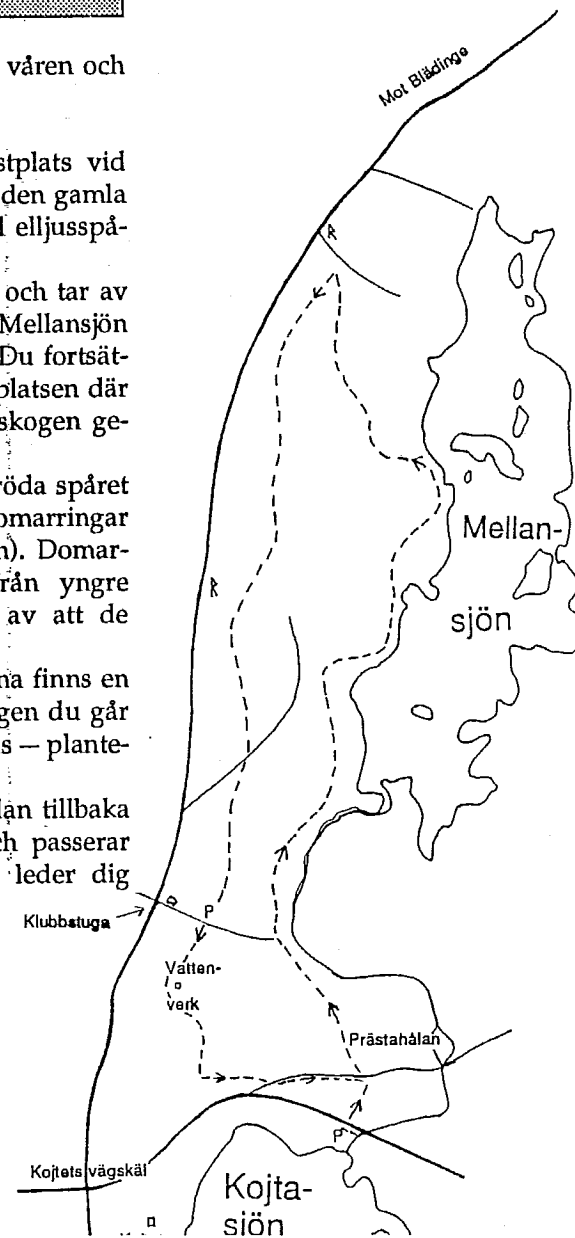
Spåret startar vid Kojtasjöns rastplats vid Växjövägen. Du kommer upp till den gamla kyrkvägen och ansluter sedan till elljusspåret.

Snart lämnar du elljusspåret och tar av åt höger mot utsiktsplatsen vid Mellansjön (se texten om Mellansjörundan). Du fortsätter utmed stranden fram till grillplatsen där leden viker av åt vänster upp i skogen genom fina blåbärsmarker.

Snart ansluter leden till det röda spåret och du kommer fram till några domarringar (vid fornminnesmärket på kartan). Domarringar är gravminnesmärken från yngre järnålder. Namnet kan komma av att de också användes som tingsställen.

Strax söder om domarringarna finns en minnessten som talar om att skogen du går i – och som delvis börjat avverkas – planterades på 1880-talet.

Uppe på åsen går spåret sedan tillbaka mot OK Virdarnas klubbstuga och passerar Vislandas vattenverk innan det leder dig tillbaka till utgångspunkten.

Kojtasjörundan

Gulvit-markering

Längd cirka 4 km

Om du startar vid OK Virdarnas klubbstuga går du först några hundra meter på den gamla kyrkvägen (1). Här kom den gamla tidens Vislandabor varje söndag på sin långa vandring till kyrkan, som då låg vid den plats som idag kallas Gamla Prästgården. En del kom här, på den norra kyrkvägen, och en del kom på den södra kyrkvägen (2). Så var det fram till 1794 då den nya kyrkan i Lindås stod färdig.

Strax efter att de gamla kyrkvägarna löpt samman kommer du till den gamla bron (3). Här fanns från början troligen bara ett vadställe. Senare byggdes en stenvalvsbro vars fundament finns kvar. Själva valven är dock raserade och ersatta av en gångbro i trä.

Promenaden fortsätter söderut och du går över landsvägen mellan Vislanda och Huseby som anlades 1874 (4). Du följer sedan Kojtasjöns östra strand (5), där man på flera ställen kan se spår av strandlinjen före tappningen på 1830-talet. Snart kommer du till Prästgårdsmaden (6), där den i våra trakter ovanliga klockgentianan kan blomma under juli och augusti.

När du passerat gångbron över Hönetorpsån (7) är du inne på gården Kojtets marker. Snart kommer du ned på maden (8), där du kan hitta flera mindre vanliga växter. Jungfrulin, brunag, myrtilja och blekbläddra är några exempel. Den tidigare nämnda klockgentianan kan också finnas här.

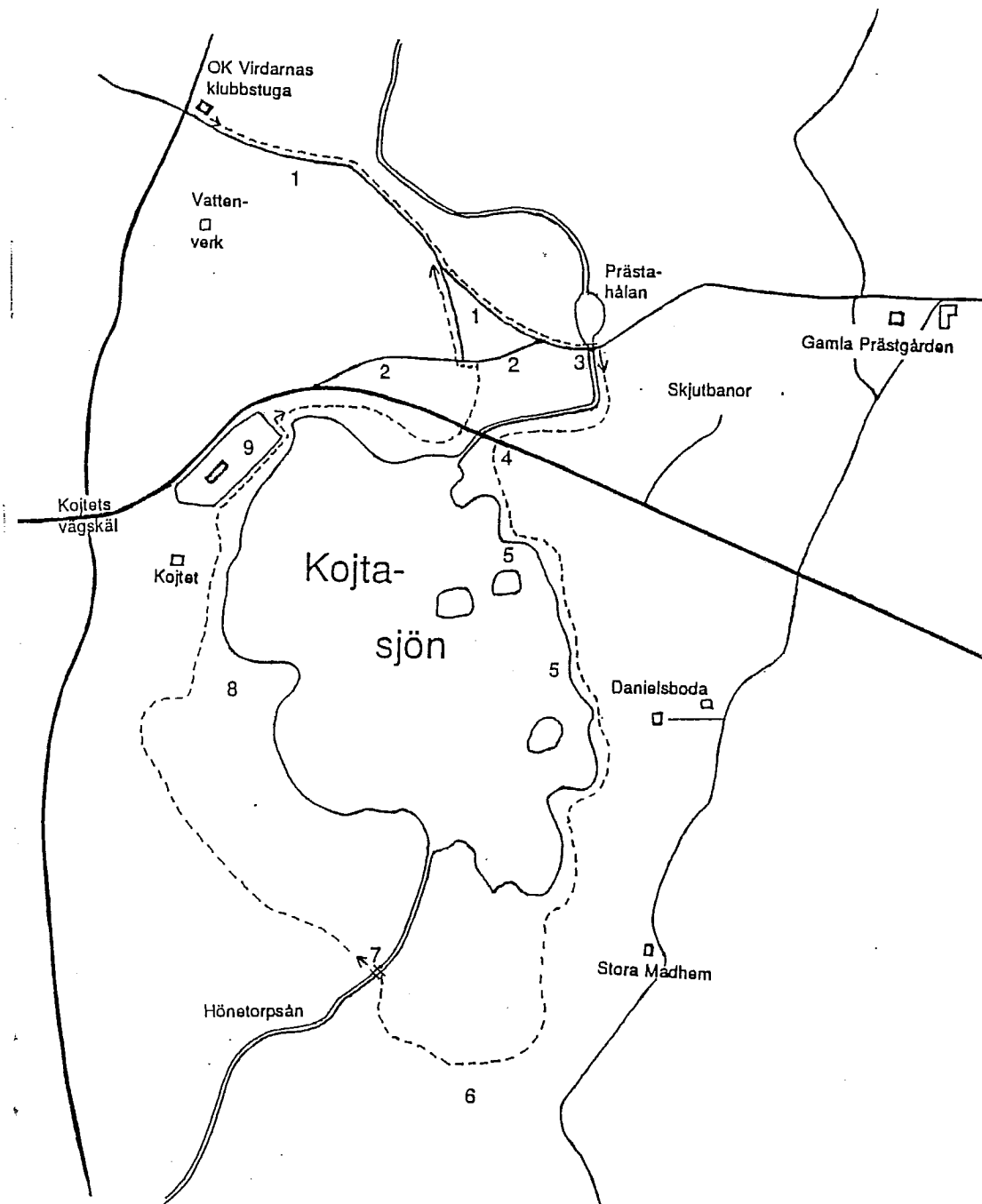
Stigen går sedan bakom Vägverkets anläggning (9) och så återigen över landsvägen och tillbaka till utgångspunkten.

Mer om Kojtasjön:

Gården Kojtet på sjöns västra sida var tidigare dagsverkstorp under Oby. Om gården gett namn åt sjön – eller tvärtom – vet vi inte. Både Kojtet och Kojtasjön finns upptagna på 1600-talskartor.

Kojtasjön är en mycket grund sjö. Vid lågvatten överstiger vattendjupet knappast en meter. De flesta marker (mossar, myrar, kärr) är numera utdikade. Detta gör att vattennivån fort stiger efter nederbörd.

Det finns ett intressant fågelliv vid Kojtasjön. Fiskmåns, grågås, storspov och gulärta häckar här. Häger finns också, även om den inte häckar, och sångsvanen mellanlandar vår och höst.

Vid högt vattenstånd kan det vara svårt att gå runt sjön utan ordentliga stövlar.

Röda spåret

Röd markering Längd ca 6 km

Det röda spåret startar också vid Kojtasjöns rastplats vid Växjövägen och har till att börja med samma sträckning som det gula spåret.

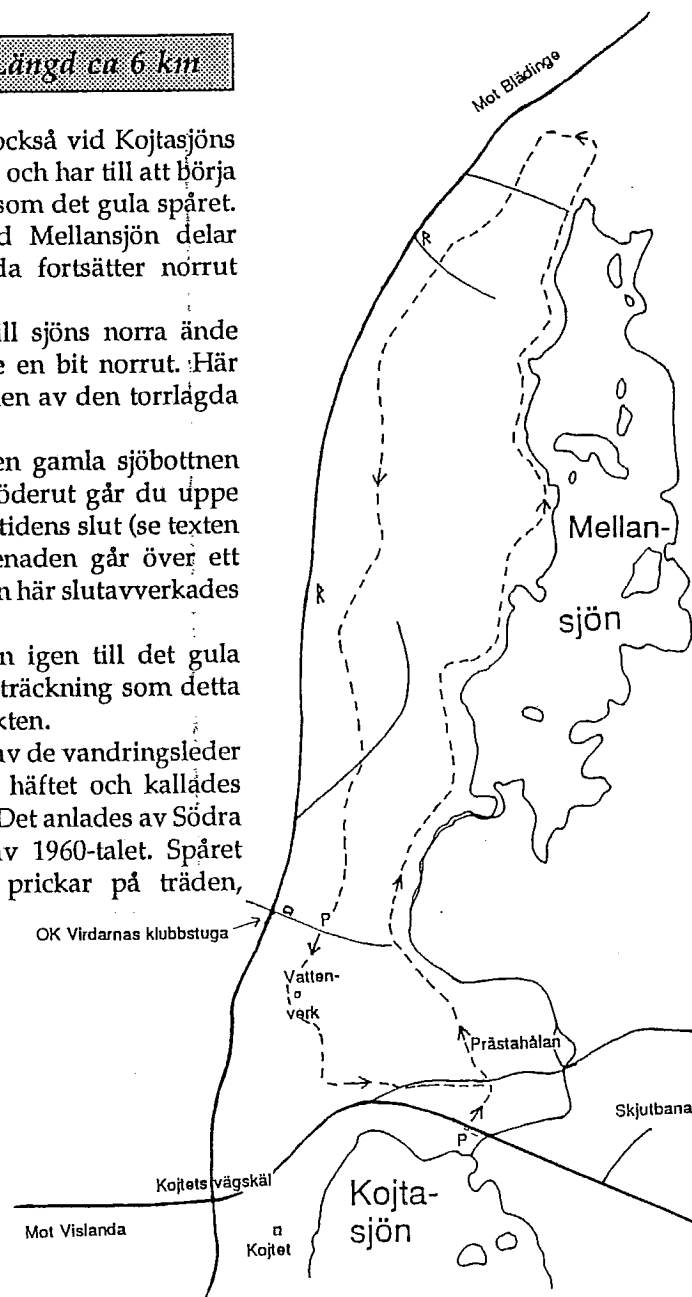
Vid grillplatsen vid Mellansjön delar spåren sig och det röda fortsätter norrut utmed sjön.

Du kommer upp till sjöns norra ände och fortsätter ytterligare en bit norrut. Här går du på den södra delen av den torrläggda Kvarnsjön.

Strax lämnar du den gamla sjöbottnen och på vägen tillbaka söderut går du uppe på en lång grusås från istidens slut (se texten om elljusspåret). Promenaden går över ett hygge. Den gamla skogen här slutavverkades i mitten på 1980-talet.

Snart ansluter leden igen till det gula spåret och har samma sträckning som detta tillbaka till utgångspunkten.

Detta är den äldsta av de vandringsleder som beskrivs i det här häftet och kallades tidigare för *prickaspåret*. Det anlades av Södra Skogsägarna i början av 1960-talet. Spåret markerades med vita prickar på träden, därav namnet.

Behöver sjöarna en förening?

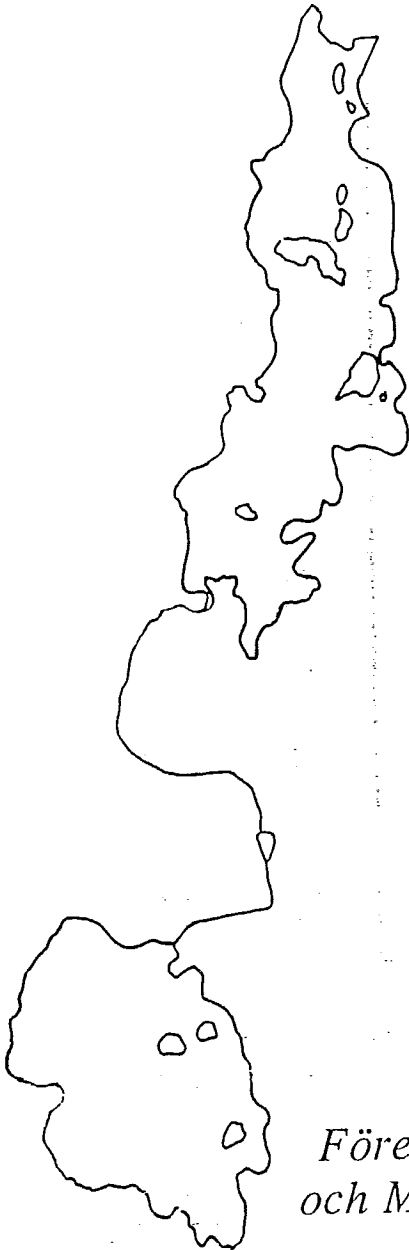
Mellansjön och Kojtasjön är idag de enda vattenspeglarna i Vislandas närhet. Runt sjöarna finns natursköna fritidsområden där vi kan koppla av och ströva omkring i en ovanligt lättillgänglig natur. Här finns sällsynta växter och ett rikt fågelliv. Området är också rikt på historia med unika fornlämningar och minnesmärken som är väl värda att bevara och vårda.

De väldiga grusåsar som sträcker sig utmed Mellansjöns västra strand bildades under istiden och innehåller det viktigaste födoämnet för människornas överlevnad, nämligen vatten. Därför är åsarna så viktiga att skydda och bevara för kommande generationer.

Det går numera inte att bada i sjöarna. De tidigare så fina sandbottnarna slammades igen av Vislandas avloppsvatten som orenat släpptes ut ända fram till 1967 då reningsverket byggdes. Numera är bottnarna dyiga och sjöarna fortsätter att växa igen. Växjö kommun tog ansvar för sina tidigare synder och rensade några närliggande sjöar. Vi hoppas att Alvesta kommun ska göra detsamma innan sjöarna växer igen helt. Vi hoppas också att genom en vattendom få rätt att höja lågvattenståndet i de bägge sjöarna.

Detta och mycket till vill vi i styrelsen för föreningen jobba med i framtiden och vi känner att vi har stort stöd från Vislandaborna och även från olika organisationer och myndigheter.

Vill Du veta mer om föreningen? Ring Sture Davidsson 0472-301 65, Bo Rydström 0472-308 11 eller Erik Jonsson 0472-300 81.

*Föreningen för Kojtasjöns
och Mellansjöns bevarande*

Pris 10 kr